

***Pracovní prostředí jako zdroj rizika pro
vývoj nemocí z povolání a nemocí
souvisejících s prací***

Renáta Kučerová

Definice:

- nemocí z povolání:** je uvedena v nařízení vlády č.290/1995 Sbírky zákonů. Jsou to nemoci, vznikající nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Patří sem i akutní otrava.
- ohrožení nemocí z povolání:** je uvedena v zákoníku práce (zákon č.65/1956 Sb. ve znění platných předpisů). Podle ní jsou ohrožením nemocí z povolání takové změny zdravotního stavu, které vznikly při výkonu práce nepříznivým působením stejných podmínek, které vyvolávají nemoci z povolání. Nedosahují však takového stupně poškození, které lze posoudit jako nemoc z povolání a další práce za stejných podmínek by vedla ke vzniku nemocí z povolání. Z tohoto důvodu musí být pracovník trvale nebo na přechodnou dobu (v závislosti na druhu rizika) přeřazen mimo toto riziko.

Posuzování a uznávání nemocí z povolání

V ČR platí zvláštní právní předpisy, podle vyhlášky č.342/1997 Sb. V platném znění uznávání nemocí z povolání a ohrožení nemocí z povolání mohou provádět pouze *střediska nemocí z povolání* uvedená v příloze této vyhlášky.

O posouzení profesionality onemocnění: -může požádat pacient nebo jeho ošetřující lékař

-opírá se o výsledky objektivních lékařských vyšetření, které potvrdí diagnózu a také to, že posuzovaný pracoval za podmínek, za nichž jeho onem. mohlo vzniknout

-*hygienická stanice*

-*Státní úřad pro jadernou bezpečnost* (u ionizujícího záření)

V kladném případě je vydán posudek (hlášenka), kterým se uznává nemoc z povolání.

Odškodňování nemocí z povolání

Zaměstnanci, u něhož byla zjištěna nemoc z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu, ve kterém za škodu zodpovídá, poskytnout náhradu za:

- ztrátu na výdělku
- bolest a ztížení společenského uplatnění
- účelně vynaložené náklady spojené s léčením
- věcnou škodu

Preventivní lékařské prohlídky

U všech zaměstnanců, kteří pracují na rizikových pracovištích, se v rámci pracovně lékařské péče provádějí preventivní lékařské prohlídky, které se dělí na prohlídky:

- vstupní
- periodické
- mimořádné
- výstupní
- následné

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

Statistická ročenka České republiky 2010

ZDRAVOTNICTVÍ

HEALTH

24-16. Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

Incapacity for work due to disease or injury

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	Indicator
Průměrný počet osob nemocensky pojištěných	4 442 703	4 497 033	4 597 021	4 572 443	4 253 139	<i>Average number of sickness insured persons</i>
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti	3 029 448	2 706 725	2 726 634	2 221 739	1 441 516	<i>New notified cases of incapacity for work</i>
z toho pro pracovní úraz	82 042	82 296	77 233	71 281	50 173	<i>Due to occupational injury</i>
z toho smrtelné pracovní úrazy	163	152	188	174	105	<i>Fatal occupational injuries</i>
Nově hlášené případy nemocí z povolání	1 400	1 216	1 291	1 403	1 313	<i>New notified cases of occupational diseases</i>
Kalendářní dny pracovní neschopnosti (tis.)	99 346	95 428	94 274	86 757	64 956	<i>Calendar days of incapacity for work (thousands)</i>
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných	68,2	60,2	59,3	48,6	33,9	<i>New notified cases of incapacity for work per 100 sickness insured persons</i>
Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti (kalendářní dny)	32,8	35,3	34,6	39,0	45,1	<i>Average duration of 1 case of incapacity for work (calendar days)</i>
Průměrné procento pracovní neschopnosti	6,1	5,8	5,6	5,2	4,2	<i>Average percentage of incapacity for work</i>

Dělení:

1. Profesionální dermatologie
2. Profesionální infekce
3. Nemoci z fyzikálních faktorů
4. Hlasová námaha – poruchy hlasu z přetížení
5. Nemoci respiračního systému
6. Toxikologie: - obecná
- průmyslových látek
- ostatních látek

1. Profesionální dermatologie

Kožní nemoci z povolání patří v posledních letech k nejpočetnějším profesionálním onemocněním. Nevedou zpravidla k těžkým poškozením zdraví, mohou však značně zkomplikovat až znemožnit další pracovní kariéru postižené osoby.

- Vznikají působením faktorů: *chemických*
biologických
fyzikálních

1. Profesionální dermatologie

Faktory chemické

Jsou zdaleka nejčastější příčinou kožních nemocí.

Chemické látky mají na kůži účinky:

- toxické a iritační
- alergické
- aknegenní a keratoplastické
- fotodynamické a fotoalergické
- vysušování a odmaštění kůže
- karcinogenní působení

1. Profesionální dermatologie

Faktory biologické

- => **profesionální kožní infekce**
- **Scabies (svrab)** = nejčastější profesionální kožní infekce
- **Mykotické infekce** – po kontaktu s nemocným zvířetem (vyvolavatel skot + přenášené hlodavci) nebo kontaminovanou podestýlkou onemocní nejčastěji krmiči, dojiči a veterináři
- **Kandidózy** – z přímého kontaktu s peřím hus při škubání, v konzervárnách i v jiných potravinářských provozech

1. Profesionální dermatologie

Faktory fyzikální

- *Jejich podíl na výskytu profesionálních dermatóz je nejnižší, činí méně než 1 %*
- **Poškození z tepla nebo chladu**
- **UV záření** – způsobí chronické změny (dermatitis solaris), kromě toho může vést ke vzniku prekanceróz a kožních nádorů (karcinomy kůže a maligní melanom)
- **Ionizující záření** – následkem je akutní nebo chronické radiodermatitidy, popřípadě i rakoviny kůže

2. Profesionální infekce

Přehled nejčastějších onemocnění

Nemoci přenosné a parazitární:

- Svrab
- Virová hepatitis
- Tuberkulóza
- HIV
- Varicella –herpes zoster

Nemoci přenosné ze zvířat na člověka buď přímo nebo prostřednictvím přenašečů

Tropické nemoci přenosné a parazitární

3. Nemoci z fyzikálních faktorů

Poruchy sluchu způsobené hlukem

(akutní účinky, chronické účinky)

Poškození ionizujícím zářením

(deterministické účinky, stochastické účinky)

Profesionální onem. horních končetin z vibrací

(postižení cév, periferních nervů, kostí a kloubů; způsobeno účinky vibrací)

Profesionální onem. končetin z přetížení

(nemoci šlach, úponů, svalů, kloubů, periferních nervů končetin, poškození menisků vznikající při práci vkleče a v podřepu)

4. Hlasová námaha – poruchy hlasu z přetížení

Diagnostický souhrn: chrapot, zastřený, hrubý, nezvučný hlas
mluvení vyžaduje značné úsilí
vysoká profesionálně podmíněná hlasová námaha

Uzlíky na hlasivkách

Těžká fonasthenie

5. Nemoci respiračního systému

Pneumokoniózy

- Silikóza plic, - Uhlokopská pneumokonióza, - Onemocnění způsobená azbestem (Azbestóza), Onemocnění plic ze svařování, Onemocnění z tvrdokovů (v praxi vzácně)

Alergická respirační onemocnění (*alergeny obecné*: běžně se vyskytují v ŽP -mouka v pekárnách, obilné prachy u zemědělců; *Alergeny specifické*: pro určitá průmyslová prostředí – při výrobě plastů, galvanování)

Byssinóza

Řadu let trvající expozice prachu z bavlny (lnu a konopí) + uplatňuje se mikrobiální aktivita inhalovaného prachu a endotoxiny G-bakterií.

6. Toxikologie

- obecná

Neurotoxicita

(poškození nervového systému)

Hepatotoxicita

(poškození jater, cílový orgán působení řady chemických látek, hraje velmi důležitou roli v detoxikaci a eliminaci xenobiotik, zejména přeměnou látek na více polární a rozpustné ve vodě, které mohou být vyloučeny ledvinami)

Nefrotoxicita

(poškození ledvin, ty se podílí na odstraňování odpadních látek z krve do moče a na udržování hemostázy)

Hematotoxicita

(nejsou příliš častá, poškození olovem a methemoglobinizujícími látkami)

Akutní inhalační poškození

(vzniká při nehodách a zanedbání správných pracovních postupů, jedna z nejčastějších akutních profesionálních poškození)

Profesionální tumory

(vznikají vlivem profesionální expozice chemickým látkám a fyzikálním faktorům s karcinogenními účinky)

6. Toxikologie

- průmyslových látek

Kovy a metaloidy (Pb, Hg, Cd, As, Mn, V, P)

Kyseliny

Louhy

Organická rozpouštědla

Pesticidy

Methemoglobinizující látky

Kyanové sloučeniny

Plyny (oxid uhelnatý, sirovodík, fosforovodík)

Dioxiny

Průmyslové přípravky (čistící přípravky, detergenty)

6. *Toxikologie*

- *ostatních látek*

Intoxikace léky

Otravy návykovými látkami

Intoxikace rostlinami

Intoxikace houbami

Intoxikace hady

Zdroje:

- PELCLOVÁ, Daniela. *Nemoci z povolání a intoxikace*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2006. 207 s. ISBN 802461183X.
- VEJLUPKOVÁ, Jana. *Nemoci z povolání : (pracovní lékařství - klinická část)*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1995. 169 s. ISBN 8071840270.

Děkuji za pozornost.

